

Małgorzata Pagacz

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Polska
mmpagacz@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4504-9142

Zwiastowanie Maryi (Łk 1,26–38) jako paradygmat powołania do życia konsekrowanego w świetle myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI

The Annunciation of Mary (Lk 1:26–38)
as a Paradigm of Vocation to Consecrated Life in the Light
of Joseph Ratzinger/Benedict XVI's Thought

ABSTRACT: This article presents the Annunciation of Mary (Lk 1:26–38) as a paradigm of vocation to consecrated life in the light of Joseph Ratzinger/Benedict XVI's thought. The specificity of the call to the exclusive love of Christ and service to Him in the Church by the evangelical counsels can be understood more deeply in relation to the Annunciation. A vocation to the consecrated life arises from the initiative of God alone and is a gift of His infinite love; is a positive response to God's invitation to free oneself from the limitations of one's own will, from ideas of self-fulfilment, from disordered tendencies, in order to immerse oneself in the will of God and let oneself be led by it. Benedict XVI encourages consecrated persons to go back, like Mary who vividly remembers the event of the Annunciation, to that decisive event in their lives, to remember their "first love," the essential beginning of their way of life totally dedicated to God. The life of those devoted to God must be permeated by faith and fidelity to God, according to the "yes" they have said to Him. The event of the Annunciation of Mary can be a model, a type in discerning a vocation to consecrated life.

KEYWORDS: consecrated life, Joseph Ratzinger/Benedict XVI, Mary, vocation

ABSTRAKT: Artykuł przedstawia wydarzenie zwiastowania Maryi (Łk 1,26–38) jako paradygmat powołania do życia konsekrowanego w świetle myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI. Specyfikę wezwania do wyłącznej miłości Chrystusa i służby Jemu w Kościele na drodze rad ewangelicznych można pełniej zrozumieć w odniesieniu do zwiastowania. Powołanie do życia konsekrowanego rodzi się z wyłącznej inicjatywy Boga i jest dziełem Jego nieskończonej miłości; jest pozytywną odpowiedzią Bogu na

Jego zaproszenie do wyzwolenia się z ograniczeń własnej woli, z idei samorealizacji, z uczuć nieuporządkowanych, aby zanurzyć się w wolę Boga i dać się przez nią prowadzić. Benedykt XVI poleca osobom konsekrowanym, by – tak jak Maryja żywo zachowująca w pamięci wydarzenie zwiastowania – wracały do wydarzenia decydującego o kształcie ich życia, by pamiętały o „pierwszej miłości”, o istotnych początkach ich drogi życia całkowicie oddanego Bogu. Egzystencja osób poświęconych na własność Boga ma być przeniknięta wiarą i wiernością Bogu, zgodnie z wypowiedzianym Jemu „tak”. Wydarzenie zwiastowania Maryi może być wzorem, typem w rozeznawaniu powołania do życia konsekrowanego.

SŁOWA KLUCZOWE: życie konsekrowane, Joseph Ratzinger/Benedykt XVI, Maryja, powołanie

Wstęp

Jednym z istotnych wyzwań, przed którymi współcześnie stają ludzie wierzący, jest zdolność rozeznawania, dokonywania odpowiedzialnych wyborów i przyjęcia ich konsekwencji. Według spostrzeżenia Marko Ivana Rupnika problemem

dzisiejszej kultury nie jest ani nauka, ani ekologia, ani nawet etyka, lecz duchowość: brak umiejętności rozeznawania, za którymi myślami należy pójść i je rozwijać, których intuicji słuchać, które uczucia pielęgnować, które sprawy są naprawdę doniosłe¹.

Wspomniana trudność sprawia, że rozpoznanie powołania pochodzącego od Boga – a tym bardziej udzielenie na nie pozytywnej odpowiedzi – staje się dla niektórych niemożliwą do rozwiązania enigmą, sferą zasłoniętą przez własne zagubienie, niepewność, obawy lub iluzje. Rzeczywistość powołania chrześcijańskiego, w tym zwłaszcza powołania do życia konsekrowanego, domaga się pogłębionej refleksji. Specyfikę wezwania do wyłącznej miłości Chrystusa i służby Jemu w Kościele na drodze rad ewangelicznych można pełniej zrozumieć w odniesieniu do wydarzenia zwiastowania (Łk 1,26–38). We współczesnym nauczaniu Kościoła osoby konsekrowane są wielokrotnie przynaglone, by wraz z Maryją rozważały tajemnicę wybrania przez Boga. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wydarzenia zwiastowania Maryi jako wydarzenia typicznego dla

¹ M.I. Rupnik, *Jak znaleźć swoje miejsce w życiu*, tłum. P. Mikulska, Kraków 2008, s. 7. Obecnie na pilną potrzebę postawy rozeznawania zwraca także uwagę papież Franciszek. Zob. Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*, nr 166–176.

powołania do życia konsekrowanego na podstawie myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI.

Zwiastowanie Maryi w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI

Zwiastowanie, o którym opowiada św. Łukasz na początku swojej Ewangelii, jest wydarzeniem skromnym i ukrytym, gdyż oprócz Maryi nikt o nim nie wiedział, nikt nie był jego świadkiem². Bóg posłał anioła Gabriela do małego miasta Nazaret, nieznanego Pismu Świętemu, do młodej nieznannej dziewczyny. Wydarzenie to naznaczone było pokorą i ukryciem, zupełnie inaczej niż w przypadku zwiastowania narodzin Jana Chrzciciela jego ojcu Zachariaszowi, kapłanowi, który otrzymał orędzie w świątyni podczas liturgii³. Benedykt XVI szczególnie omawia i analizuje zwiastowanie Maryi. Młoda kobieta usłyszała słowa pozdrowienia, ale nie zwyczajne hebrajskie *shalom* („pokój tobie”), lecz greckie *chaire* („bądź pozdrowiona”, „raduj się”). Pozdrowienie *chaire* wyraźnie wskazuje na związek radości z łaską. Od tego pozdrowienia, wyrażającego najgłębszą radość, zaczyna się we właściwym sensie Nowy Testament. Słowo „raduj się”, zaczerpnięte ze Starego Testamentu (zob. So 3,14–17), stanowi ponadto wyraz ciągłości biblijnej historii zbawienia. A zatem już w wydarzeniu zwiastowania obecne jest podstawowe słowo, którym określa się całe chrześcijańskie głoszenie: *Evangelium* („radosna nowina”)⁴. Papież wskazuje, że patrząc na zwiastowanie w świetle Starego Testamentu, Maryja „ukazuje się jako żywy namiot Boga, w którym chce On na nowy sposób zamieszkać pośród ludzi”⁵. Słowa anioła zakorzenione są w starotestamentalnej pobożności, jednak ją przekraczają, a nowa sytuacja nadaje im nowy realizm, nieprzewidywaną wcześniej głębię treści i mocy⁶.

Benedykt XVI zachęca – zwłaszcza młodych – do tego, by wejść głębiej w tę scenę, zastanawiając się nad przeżyciami Maryi, wyobrażając sobie, jak

² Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas drogą wierności*, 20.07.2008, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/ap_sdm2008_randwick_20072008.html [dostęp: 10.01.2022].

³ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Dzieciństwo*, tłum. W. Szymona, Kraków 2012, s. 35.

⁴ Zob. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 41–44; J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, tłum. W. Szymona, Kraków 2007, s. 55–56.

⁵ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 45.

⁶ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 45–46.

Ona musiała się w tej sytuacji czuć⁷. Była młodą dziewczyną, a Pan Bóg wezwał Ją, by w bardzo szczególny sposób, wymagający od Niej wielkodusznego daru z siebie, oddała Mu swe życie, swą przyszłość kobiety i matki. Papież zauważa, że w odpowiedzi Maryi danej aniołowi można wyróżnić trzy etapy. Pierwsza reakcja Maryi na usłyszane słowa to zatrwożenie i zamyślenie⁸. Maryja czuła się załęczniona, całkowicie poruszona tym, co miało Ją spotkać⁹. Jej reakcja była jednak inna niż reakcja Zachariasza, na którego padł strach (zob. Łk 1,12). Dziewica z Nazaretu mieszała się, potem jednak nie było już w tym zaniepokojenia, lecz wewnętrzne rozważanie usłyszanych słów: Maryja zastanawiała się, prowadziła dialog sama ze sobą, który w rzeczywistości był wewnętrznym mocowaniem się ze słowem¹⁰. Benedykt XVI tak podsumowuje ten pierwszy etap odpowiedzi:

Maryja nie pozostaje w swej reakcji przy początkowym zaniepokojeniu bliskością Boga w Jego aniele, lecz usiłuje zrozumieć. Okazuje się więc niewiastą odważną, która nawet w obliczu czegoś niesłychanego zachowuje się roztropnie. Jednocześnie widzimy Ją jako niewiastę prowadzącą bogate życie wewnętrzne: kontroluje swe serce i rozum oraz próbuje poznać kontekst i całość orędzia Bożego¹¹.

Drugi etap w odpowiedzi Maryi to rozważanie i dialog z aniołem. Posłaniec Boży, dostrzegając Jej zmieszanie, starał się natychmiast Ją uspokoić: „Nie bój się, Maryjo” (Łk 1,30). Oświadczył Jej, że została wybrana na matkę Syna Bożego. Wobec tego Maryja nie zareagowała powątpiewaniem, jak Zachariasz, ale zapytała wprost: „Jakże się to stanie, skoro nie znam męża?” (Łk 1,34). Nie postawiła pytania „czy”, lecz pytanie „jak” dotyczące spełnienia się obietnicy, gdyż nie widziała sposobu jej realizacji. Benedykt XVI pokazuje, że nowożytna egzegeza nie potrafi przekonująco wyjaśnić znaczenia tego pytania Maryi – zdanie to pozostaje tajemnicą¹². Anioł oznajmił Maryi, że zostanie matką nie w normalny sposób, ale przez moc Ducha Świętego: „Duch Święty zstąpi na Ciebie i moc Najwyższego okryje Cię cieniem” (Łk 1,35). Papież podkreśla tu istotne znaczenie działania Ducha Świętego, który zstępując na Maryję, sprawił, że stała się Ona matką, Jej łono było miejscem przebywania Syna Bożego. Duch Święty dał Jej zarazem siłę i odwagę, by odpowiedziała na Boże wezwanie:

⁷ Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

⁸ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 49.

⁹ Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

¹⁰ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 50.

¹¹ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 50.

¹² Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., 51–52.

„To Duch pomógł Jej zrozumieć wielką tajemnicę, która miała się przez Nią wypełnić. To Duch ogarnął Ją swą miłością”¹³. Doświadczenie, którym Maryja została obdarowana, było pozwoleniem Duchowi Świętemu na Jego działanie w Niej samej i w Jej dalszej historii.

Trzeci etap to istotna odpowiedź Maryi, wypowiedziane przez Nią „tak” i nazwanie siebie służebnicą Pańską. Maryja powiedziała: „Niech mi się stanie według słowa twego” (Łk 1,38). Ta dobrowolna i pokorna odpowiedź wyrażała Jej wielkoduszne posłuszeństwo, w którym zapadła „najwznioślejsza decyzja ludzkiej wolności”¹⁴. Maryja stała się matką przez swoje „tak” dla działania w Niej Trójcy Świętej: „Przez Jej posłuszeństwo Słowo weszło w Nią i w Niej stało się płodne”¹⁵. Dziewica z Nazaretu poczęła za pośrednictwem ucha, czyli przez słuchanie, na co zwracali uwagę ojcowie Kościoła¹⁶.

Oprócz wymiaru osobistego wyboru, zwiastowanie jest równocześnie momentem decydującym dla dziejów ludzkości¹⁷. Nigdy wcześniej od odpowiedzi człowieka nie zależało tak wiele, jak od decyzji Maryi. Bez Jej pozytywnej odpowiedzi Stwórca nie uczyniłby w Niej uprzywilejowanego miejsca swego działania, przybytku swego związku z ludzkością we wcieleniu. Jej słowa: „niech mi się stanie według słowa Twego” były niejako oczekiwane z napięciem: „W momencie postawienia Maryi pytania niebo i ziemia niejako wstrzymują oddech. Czy powie «tak»?”¹⁸. Odpowiedź Dziewicy z Nazaretu jest chwilą przełomową, decydującą, która warunkuje nadzieję dla ludzkości. Wypowiedziane przez Nią *fiat* otworzyło nowe horyzonty dla świata; sprawiło, że rozbłysła nadzieja dla człowieka. „Kiedy Maryja odpowiedziała swoim «tak» na zwiastowanie

¹³ Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

¹⁴ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 54. J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, dz. cyt., s. 78: „Bez tego dobrowolnego przyzwolenia Maryi, Bóg nie może się stać człowiekiem. Oczywiście, to «tak» Maryi całe jest łaską. Dogmat wolności Maryi od grzechu pierworodnego ma właściwie ten jeden sens: ma pokazać, że to nie człowiek może zainicjować dzieła zbawienia, że jego «tak» jest całe zanurzone we wcześniejszej, uprzedzającej miłości Bożej, która go ogarnia jeszcze przed jego narodzeniem”.

¹⁵ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 54.

¹⁶ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 54; I. Smentek, „*Błogosławiona, która uwierzyła*”. *Idee przewodnie mariologii Benedykta XVI*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 25/1 (2012), s. 104–105.

¹⁷ Zob. Benedykt XVI, „*Tak*” *Maryi odzwierciedla „tak” Chrystusa*, 25.03.2007, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/ap_25032007.html [dostęp: 10.01.2022].

¹⁸ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 53; zob. także: św. Bernard, *Cały świat oczekuje odpowiedzi Maryi*, [w:] *Liturgia godzin*, t. 1, Poznań 2006, s. 319; J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, dz. cyt., s. 77–78.

aniola, począł się Jezus i wraz z Nim rozpoczęła się nowa epoka historii, co potwierdziły potem wydarzenia Paschy jako «nowe i wieczne Przymierze»¹⁹. Dlatego papież wskazuje na kluczowe znacznie zwiastowania w dziejach związku Boga z Jego ludem:

W Starym Testamencie Bóg odstaniał się w sposób niepełny, stopniowo, podobnie jak my w naszych związkach osobistych. Naród wybrany potrzebował czasu, aby pogłębić swój związek z Bogiem. Czas przymierza z Izraelem był jak długi okres narzeczeństwa, czas zaręczyn. Potem nadszedł moment decydujący, moment zaślubin, ustanowienia nowego i wiecznego przymierza. Stojąca w obliczu Boga Maryja reprezentowała całą ludzkość²⁰.

Papież porównuje zwiastowanie do bardzo szczególnego wydarzenia: wskazuje, że za pośrednictwem przesłania anielskiego Bóg jakby oświadczył się ludziom. W tej sytuacji Dziewica z Nazaretu powiedziała „tak” w imieniu wszystkich ludzi²¹, doskonale wypełniła Boże powołanie ludzkości²². Jej *fiat* było decyzją podjętą w całkowitej wolności stworzenia wobec Boga.

Maryja jest często określana przez Benedykta XVI jako „Gwiazda Nadziei”²³, „znak nadziei”²⁴ i „Matka nadziei”²⁵. Papież wskazuje, że kiedy Bóg nazwał Maryję „łaski pełną”

zaświtała dla rodzaju ludzkiego nadzieja zbawienia: córka naszego rodu znalazła łaskę w oczach Boga, który Ją wybrał od początku na Matkę Odkupiciela.

¹⁹ Benedykt XVI, „*Tak*” *Maryi...*, dz. cyt.

²⁰ Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

²¹ Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt. J. Szymik, *Theologia benedicta*, t. 2, Katowice 2012, s. 128–129: „W życiu i losie Maryi uwewnętrznia się cała prawda ludzkiej wolności. [...] Bóg potrzebuje wolności wolnego partnera, by urzeczywistniło się Jego Królestwo – oparte przecież nie na zewnętrznej władzy, lecz na mocy miłości”.

²² Zob. Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, nr 27; I. Smentek, „*Błogosławiona, która uwierzyła*” ..., dz. cyt., s. 90–91.

²³ Zob. np. Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, nr 49; Benedykt XVI, *Podróż apostołska Benedykta XVI do Francji z okazji 150. rocznicy objawień w Lourdes 12–15 IX 2008 r.: Przyjdźcie pić z tego źródła i się w nim obmyćcie!*, Kraków 2008, s. 98; Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Matki Bożej w Santa Maria di Leuca *Maryja jest Gwiazdą Nadziei na morzu życia*, 14.06.2008, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. (dalej: OR) 7–8 (2008), s. 5–7.

²⁴ Zob. np. Benedykt XVI, Homilia w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny *Kiedy otwieramy się na Boga, nasze życie staje się bogate i wielkie*, 15.08.2012, OR 9–10 (2012), s. 32.

²⁵ Zob. np. Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, nr 50.

W skromnym domu Maryi, w ubogim miasteczku Galilei zaczyna się wypełniać wielkie prorocтво zbawienia²⁶.

W ten sposób bez przemocy, lecz dzięki łagodnemu i odważnemu „tak”, Dziewica uwolniła ludzi nie od wroga ziemskiego, lecz od pradawnego nieprzyjaciela (zob. Rdz 3,15), dając ludzkie ciało Temu, który miał ugodzić go w głowę raz na zawsze²⁷.

Dziewica z Nazaretu została wezwana dzięki szczególnej miłości Bożej i zaproszona, aby żyć całkowicie dla Boga i należeć zupełnie do Niego. Benedykt XVI wskazuje, że zgoda Maryi jest doskonałym odzwierciedleniem „tak” Chrystusa przychodzącego do świata, o czym pisze autor Listu do Hebrajczyków, interpretując Psalm 40 [39]: „Oto idę – w zwoju księgi napisano o Mnie – aby spełnić wolę Twoją, Boże” (Hbr 10,7).

Postuszeństwo Syna odzwierciedla się w postuszeństwie Matki, i w ten sposób, dzięki spotkaniu obu tych «tak», Bóg mógł przybrać oblicze człowieka. Dlatego właśnie zwiastowanie jest również świętem chrystologicznym, upamiętnia bowiem główną tajemnicę Chrystusa: Jego wcielenie²⁸.

Zachodzi więc pełna zbieżność pomiędzy słowami Maryi a słowami Jezusa, interpretowanymi jako zgoda na Wcielenie i Krzyż²⁹.

„Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa Twego” (Łk 1,38). Tym zdaniem Matka Boża ukazuje, w jaki sposób łaska powinna być zasymilowana przez stworzenie. „Odpowiedź, jaką dała aniołowi Maryja, powtarza Kościół, który ma uobecniać Chrystusa w dziejach, gotowy czynić wszystko, aby Bóg mógł wciąż nawiedzać ludzkość, okazując jej swoje miłosierdzie³⁰ – zauważa Benedykt XVI. Wskazuje, że „tak” wypowiedziane przez Jezusa i Maryję odnawia się w „tak” świętych (zwłaszcza męczenników, którzy są zabijani z powodu Ewangelii, dając świadectwo najwyższego aktu miłości do

²⁶ Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Matki Bożej..., dz. cyt., s. 5.

²⁷ Benedykt XVI zauważa zarazem, że Maryja jako Gwiazda Nadziei nie świeci własnym światłem, lecz odbija światło Chrystusa, Słońca. Patrząc na Matkę Pana, można odnajdywać drogę wiodącą do Chrystusa, zwłaszcza w mrocznych i burzliwych chwilach. Zob. Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Matki Bożej..., dz. cyt., s. 5–6.

²⁸ Benedykt XVI, „*Tak*” Maryi..., dz. cyt.

²⁹ O zbieżności tej pisze Ratzinger, przywołując i komentując słowa św. Jana Pawła II. Zob. J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, dz. cyt., s. 42; Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*, nr 13.

³⁰ Benedykt XVI, „*Tak*” Maryi..., dz. cyt.

Boga i do braci³¹), w „tak” wszystkich, którzy pozytywnie odpowiadają Bogu, przyjmując Jego zamysły i Jego wolę w swoim życiu, a zarazem oddając się Jemu całkowicie do dyspozycji.

Powołanie – rozeznanie, wybór i rozwój w świetle zwiastowania

Rozważając tajemnicę chrześcijańskiego powołania do wiary, Benedykt XVI stwierdza, że jeszcze przed założeniem świata, zanim człowiek zaczął istnieć, Ojciec Niebieski wybrał go osobiście i powołał do tego, by wszedł w synowską relację z Nim przez Jezusa, Słowo Wcielone, pod natchnieniem Ducha Świętego. Konsekracja zakonna jest zaś szczególnym i owocnym pogłębieniem tej relacji z Bogiem, ustanowionej w konsekracji chrzcielnej: dzięki niej wewnętrzna jedność z Chrystusem, utworzona już przez chrzest, przeradza się w dar upodobnienia do Niego, wyrażony i urzeczywistniony w sposób pełniejszy przez profesję rad ewangelicznych³². Papież wskazuje, że każde powołanie rodzi się z inicjatywy Boga i jest dziełem Jego nieskończonej miłości. Pan Bóg sam czyni „pierwszy krok” i to nie z uwagi na nadzwyczajną dobroć odkrytą w człowieku, lecz ze względu na obecność Jego miłości³³. Powołanie do życia konsekrowanego to zarazem propozycja wymagająca i fascynująca, to zaproszenie do wyzwolenia się z ograniczeń własnej woli, z idei samorealizacji, aby zanurzyć się w wolę kogoś Innego, w wolę Stwórcy, i pozwolenie się przez nią prowadzić³⁴. Benedykt XVI zauważa, że na przestrzeni wieków wiele mężczyzn i kobiet przemienionych Bożą miłością ofiarowało swoje życie dla sprawy królestwa Bożego. Przywołuje zdanie pochodzące z *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, zgodnie z którym „pierwszym

³¹ Zob. Benedykt XVI, „*Tak*” *Maryi...*, dz. cyt.

³² Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 43. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20060305_xliii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022]; Jan Paweł II, Adhortacja *Vita consecrata*, nr 30.

³³ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 49. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_2011018_xlix-vocations.html [dostęp: 10.01.2022]; J. Warzeszak, *Jak żyć? Młodzież pyta – Benedykt XVI odpowiada*, Warszawa 2015, s. 26–29.

³⁴ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 48. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_2010115_xlviii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022]; zob. także: G. Bachanek, *Znaczenie prawdy o stworzeniu w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 22/1 (2009), s. 235.

i podstawowym obowiązkiem wszystkich zakonników powinna być kontemplacja rzeczy Bożych oraz ustawiczne zjednoczenie z Bogiem w modlitwie³⁵. Odpowiedź na powołanie do życia konsekrowanego jest więc decyzją, aby dążyć do pełnego i wyłącznego naśladowania Chrystusa³⁶.

Benedykt XVI wskazuje, że wzorem powołanych do świadczenia w wyjątkowy sposób o miłości Boga jest Maryja, która bezpośrednio uczestniczyła w pielgrzymowaniu wiary oraz w tajemnicy Wcielenia i Odkupienia³⁷. Ona jest modelem życia chrześcijańskiego, najdoskonalszym wzorem wiary i miłości w każdym rodzaju powołania. Warto zauważyć, że w Jej życiu urzeczywistnia się podwójny wymiar świętości: ontycznej (Maryja w swoim stworzeniu została przygotowana przez Boga do powołania Matki Syna Bożego, jest wolna od wszelkiego grzechu) oraz moralnej (upodobnienie do Boga, pełnienie woli Bożej, praktyka cnót, wynikające z bycia pełną łaski)³⁸. Każdy ochrzczony, pomimo że nie jest obdarowany takimi przywilejami jak Niepokalana, wezwany jest do współpracy z łaską, którą Bóg go obdarza. W odróżnieniu od dawnych nurtów duchowości, rezerwujących dążenie do świętości jedynie dla niektórych, Joseph Ratzinger, idąc za Soborem Watykańskim II, podkreśla powszechne powołanie wszystkich ochrzczonych do świętości³⁹. Ponadto jednym z motywów papieskiego nauczania jest ukazanie Maryi jako bliskiej doświadczeniu każdego chrześcijanina, jako Tej, która wspiera swoim przykładem⁴⁰.

Papież zauważa, że zwiastowanie Maryi to wydarzenie szczególnie rzucające światło na tajemnicę wybrania i wezwania przez Boga; wydarzenie, które może być modelem (typem) w rozeznawaniu powołania, wskazujące, że działanie Boga w świecie ma zawsze związek z wolnością człowieka⁴¹. Joseph Ratzinger stwierdza, że zwiastowanie

ma szczególne znaczenie. Bóg prosi o zgodę człowieka. W działaniu nie opiera się po prostu na własnej mocy. W stworzonym przez siebie świecie człowieka uczynił własnym, obdarzonym wolnością partnerem, i teraz potrzebuje wolności

³⁵ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984, nr 663, § 1; zob. Benedykt XVI, Orędzie na 43. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

³⁶ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 43. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

³⁷ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 43. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

³⁸ Zob. A. Słomkowski, *Teologia życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II*, Ząbki 2000, s. 92–103.

³⁹ Zob. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 32–40.

⁴⁰ Zob. G. Bachanek, *Maryja wzorem życia chrześcijańskiego w nauczaniu Benedykta XVI*, „Salvatoris Mater” 19/1–4 (2017), s. 200–211.

⁴¹ Zob. Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, nr 28.

tego stworzenia, ażeby Jego królestwo mogło się stać rzeczywistością opierającą się nie na zewnętrznej potędze, lecz na wolności⁴².

Dziewica z Nazaretu natychmiast odpowiedziała na propozycję ze strony Boga Ojca⁴³; „tak” wypowiedziane przez Maryję było potwierdzeniem pokornego i stanowczego przyjęcia zamiarów Najwyższego. W tym kontekście papież stwierdza, zwracając się do konsekrowanych:

Do naszego pokoju anioł nie przychodzi w sposób widzialny, niemniej jednak w stosunku do każdego z nas Pan ma swój plan, każdego wzywa po imieniu. Naszym zadaniem jest zatem stać się osobami słuchającymi, które są zdolne usłyszeć Jego wezwanie, odważne i wierne, a następnie naśladować Go i na koniec zostać uznanymi za sługi godne zaufania, które czyniły dobro, wykorzystując powierzony im talent⁴⁴.

Od powołanych do życia konsekrowanego oczekuje się uważnego wsłuchiwania się w Boże propozycje oraz wielkodusznego i stanowczego przyłgnięcia do Bożego planu, a także poważnego pogłębienia tego wszystkiego, co jest specyficzne dla powołania do życia konsekrowanego, by odpowiedzieć na otrzymane wezwanie odpowiedzialnie i z pełnym przekonaniem⁴⁵. Maryja wskazuje, że – aby przyjąć wezwanie Boga – trzeba zrezygnować z samodzielnego, egoistycznego decydowania o własnej drodze. Pójść za Jezusem w życiu konsekrowanym oznacza przepoić – tak jak Dziewica z Nazaretu – swoją wolę Jego wolą, dać Mu naprawdę pierwszeństwo, postawić Go na pierwszym miejscu przed wszystkim: przed rodziną, pracą, osobistymi zainteresowaniami, przed samym sobą⁴⁶.

Pójść za Chrystusem to zawierzyć Mu własne życie. Benedykt XVI uważa, że jest to doświadczenie wolności, które było także udziałem Maryi, zgadzającej się na Boże zamysły wobec Niej. Przypomina to, o czym mówi *Katechizm Kościoła Katolickiego*, że wolna inicjatywa ze strony Boga wymaga

⁴² J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, dz. cyt., s. 77.

⁴³ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 44. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20070210_xliv-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].

⁴⁴ *Benedykt XVI do osób konsekrowanych*, M. Saj (red.), Kraków 2009 (dalej: BdOK), s. 83.

⁴⁵ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20090120_xlvi-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].

⁴⁶ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 50. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20121006_l-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].

wolnej odpowiedzi ze strony człowieka⁴⁷. Wolność człowieka łączy się z tym, że przy podejmowaniu fundamentalnych decyzji każda osoba jest nowym początkiem⁴⁸. Papież zauważa:

Każda pozytywna odpowiedź człowieka zakłada zawsze akceptację i przyjęcie planu, który Bóg ma dla każdego z nas. Taka odpowiedź oznacza przyjęcie od Pana Jego inicjatywy miłości i staje się dla powołanego zobowiązaniem moralnym i pełnym wdzięczności hołdem wobec Boga, a także początkiem wiernej współpracy z planem, który Bóg realizuje w historii⁴⁹.

W powołaniu do życia konsekrowanego ma miejsce przenikanie się inicjatywy Boga i odpowiedzi człowieka, które było obecne w wydarzeniu zwiastowania: „Respektując autonomię osób powołanych, wolna odpowiedź człowieka wobec Boga staje się współodpowiedzią, czyli odpowiedzią w Chrystusie i z Chrystusem, mocą Jego Świętego Ducha”⁵⁰. Taka odpowiedź prowadzi do zjednoczenia ze Zbawicielem.

Miłość rozlana przez Ducha Świętego w sercu powołanego przenika jego egzystencję i domaga się od niego – tak jak od Maryi – odpowiedzi na pytanie, co chce on uczynić z życiem i jakie ryzyko jest gotowy ponieść, aby to życie zrealizować w pełni⁵¹. Różnicowanie powołania jest procesem, który u każdego przebiega inaczej, a zarazem można w nim wyodrębnić pewne etapy, jak w scenie zwiastowania. Istnieją różne próby scharakteryzowania tych poszczególnych faz. Przykładowo, idąc za Amadeo Cencinim i Bernardem Lonerganem, można podać cztery fazy. Są to: (1) faza doświadczenia pierwszych danych zmysłowych i wyobrazeniowych – skupienie uwagi i modlitwa wołania; (2) faza pojmowania

⁴⁷ Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 2062.

⁴⁸ Zob. Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, nr 24; J. Ratzinger, *Kościół – ekumenizm – polityka*, L. Balter i in. (red. i tłum.), seria: *Kolekcja Communio* 5, Poznań–Warszawa 1990, s. 289; J. Szymik, *Dziedzicem jest Syn. Ontologia wolności według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, [w:] *Dylematy wolności we współczesnym Kościele oraz Europie. Wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, P. Kiejkowski (red.), Poznań 2021, s. 11–15; B. Ferdek, *Werytatywne aspekty wolności w ujęciu Josepha Ratzingera*, „*Studia Gnesnensia*” 25 (2011), s. 179–190.

⁴⁹ Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵⁰ Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵¹ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 50. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

praktyczno-intuicyjnego – od zaufania do wolności; (3) faza refleksji krytycznej i sądu – od pragnienia do pasji; (4) faza decyzji⁵².

Bardzo często uczuciem początkowo towarzyszącym powołanemu jest strach, obawa⁵³. Dlatego Benedykt XVI zapewnia młodych: „Nie lękajcie się Chrystusa! On niczego nie odbiera, a daje wszystko. Kto oddaje się Jemu, otrzymuje stokroć więcej. Tak – otwórzcie, na oścież otwórzcie drzwi Chrystusowi – a znajdziecie prawdziwe życie”⁵⁴. Ci, którzy rozpoznają wezwanie do naśladowania Zbawiciela, nie mogą – według papieża – poddawać się lękowi w obliczu trudności lub wątpliwości, lecz powinni mieć zaufanie do Boga i iść za Jezusem z wiernością. Tym samym staną się świadkami radości, która wypływa z bliskiej obecności Chrystusa⁵⁵. Papież przyznaje zarazem, że miłość Boga idzie drogami czasem trudnymi do przewidzenia, lecz zawsze dociera do tych, którzy pozwalają się znaleźć⁵⁶. Zachęca konsekrowanych, by na podobieństwo Maryi – którą kolejne pokolenia nazywają błogosławioną, gdyż uwierzyła (zob. Łk 1,48) – zaangażowali się z całą duchową mocą w plan zbawienia, jaki ma Ojciec Niebieski, zachowując w sercach – tak jak Ona – zdolność zdumiewania się i adorowania Boga⁵⁷. Zdaniem Benedykta XVI we współczesnych czasach potrzeba osób konsekrowanych, które pójdą pod prąd światowej poprawności, realizując rady ewangeliczne ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, i które w sposób profetyczny świadczyć będą o Chrystusie i o Jego wyzwającym orędziu zbawienia⁵⁸.

W wydarzeniu zwiastowania Maryja staje się obrazem Kościoła, który rozważa słowo Boże, stara się je zrozumieć w całości i zachować w pamięci⁵⁹. Papież stwierdza, że „w słowie Bożym czuje się Ona jak u siebie w domu, skąd swobodnie wychodzi i gdzie powraca. Ona mówi i myśli według słowa Bożego; słowo Boże staje się Jej słowem, a Jej słowo rodzi się ze słowa Bożego”⁶⁰. Konsekrowani mają za zadanie – na wzór Matki Pana – stawać się osobami

⁵² Zob. *W kręgu kierownictwa duchowego*, M. Wolańczyk (red.), t. 1, Kraków 1994, s. 93–106; A. Cencini, *Kryteria rozeznawania powołania*, „Zeszyty Formacji Duchowej” 40 (2008), s. 8–69.

⁵³ Benedykt XVI potrafi uchwycić to, co dzieje się w psychice człowieka. Zob. także: G. Bachanek, *Psychologia i teologia. Miejsce spotkania w antropologicznej refleksji J. Ratzingera*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 1 (2015), s. 35–40.

⁵⁴ Benedykt XVI, Homilia inauguracyjna Benedykta XVI na placu św. Piotra *Wstłuchiwać się z całym Kościołem w słowo i wolę Chrystusa*, OR 6 (2005), s. 12.

⁵⁵ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵⁶ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 50. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵⁷ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵⁸ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 44. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁵⁹ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 50.

⁶⁰ Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, nr 41.

słuchającymi, zdolnymi usłyszeć Boże wezwanie i odpowiadać na nie życiem⁶¹. Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* podkreśla, że życie konsekrowane rodzi się ze słuchania słowa Bożego⁶². W perspektywie logiki zawartej w słowie Bożym zrozumiałe jest, że prawdziwa wolność wzrasta w miarę, jak człowiek pozwoli, by wiązało go posłuszeństwo motywowane miłością do Boga, mające w Nim fundament. Słuchanie Boga, poszukiwanie Jego woli i odpowiadanie na nią nie ma nic wspólnego z zewnętrznym przymusem. Tylko ten, kto pełni wolę Bożą, jest w stanie poznać, czym jest prawdziwa wolność, i odkryć własną tożsamość⁶³. Miłość do Chrystusa, przeżywana przez osobę konsekrowaną, budowana jest na fundamencie słowa Bożego, które stanowi podstawę wierności Bogu. Słuchanie i rozważanie słowa Bożego zajmują niezastąpione miejsce w życiu osób całkowicie poświęconych Bogu⁶⁴. Osoby konsekrowane mogą więc uczyć się od Maryi dialogu z Bogiem, Maryja zaś pokazuje im, czym są modlitwa i życie słowem Boga. Ona wskazuje im, jak otwierać serca i umysły na moc przychodzącego Ducha Świętego, którego mają zanieść całemu światu⁶⁵.

Tajemnica zwiastowania ukazuje prymat Boga i centralne miejsce Jezusa. Program życia Maryi to „nie stawiać siebie w centrum, ale zostawić miejsce dla Boga spotkanego zarówno w modlitwie, jak i w posłudze bliźniemu”⁶⁶. Przez naśladowanie Matki Bożej w Jej postawie wiary i zawierzenia Bogu osoby konsekrowane czynią sensem swego życia nie siebie, ale Jezusa; pozwalają Bogu się zdobyć i zdolne są zrezygnować z samych siebie. Naśladowanie Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego oraz utożsamianie się z Nim to świadectwo absolutnego pierwszeństwa Boga w życiu i w historii człowieka⁶⁷. Benedykt XVI wzywa konsekrowanych, aby uczyli się „zawsze patrzeć na Chrystusa, jak czyniła to Maryja, Jego obierając za wzór”⁶⁸. Tak jak Dziewica z Nazaretu, której życie było skoncentrowane na Jej Synu, osoby oddane Bogu poprzez śluby czynią Jezusa sensem swego istnienia; tak jak Maryja w wydarzeniu zwiastowania składają całkowity dar z siebie dla Boga⁶⁹. Konsekrowani przez swoje „tak”

⁶¹ Zob. BdOK, s. 83.

⁶² Zob. Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, nr 83.

⁶³ Zob. BdOK, s. 154–155.

⁶⁴ Zob. P. Kiejkowski, M. Pagacz, *Europa – humanizm – życie konsekrowane. Wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Poznań 2021, s. 115–122.

⁶⁵ Zob. BdOK, s. 75.

⁶⁶ Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, nr 41.

⁶⁷ Zob. Benedykt XV, Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20091113_xlvii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].

⁶⁸ BdOK, s. 148.

⁶⁹ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

wypowiedziane wobec Wszechmogącego otwierają Bogu – w jakimś niewielkim stopniu, do którego są zdolni – tę samą drogę, którą Matka Boża utworzyła przez swoją zgodę na Boże plany. Tym samym osobiście wpisują się również w całą historię zbawienia, tak jak Maryja. Od pozytywnej odpowiedzi danej Bogu przez każdą osobę konsekrowaną zależy wiele. „Dając świadectwo nadziei na zapanowanie królestwa niebieskiego wśród wszystkich ludzi”⁷⁰, osoby poświęcone Bogu na własność uczestniczą w misji Kościoła; przez troskę i wysiłek, zmierzające do prowadzenia innych do Chrystusa, mają niezastąpiony udział w ewangelizacji świata.

Zwiastowanie Maryi jest zatem wydarzeniem wzorcowym, typycznym dla powołania osoby konsekrowanej. Na ten fakt wielokrotnie zwracał także uwagę św. Jan Paweł II⁷¹, co przypomina papież Benedykt XVI. Jak dla Dziewicy z Nazaretu, podobnie dla osób konsekrowanych powołanie jest zawsze jakimś przełomem na gruncie obcowania z żywym Bogiem i pozwala odnaleźć siebie w głębi odwiecznej tajemnicy Boga, który jest Miłością⁷² – rozpoczyna nową możliwość i nadaje osobistej egzystencji nieznany dotychczas wymiar zjednoczenia z Bogiem. Dokonuje się to w kontekście życia konkretnej osoby, jej wyboru i dalszej decyzji. Wolna i bezinteresowna inicjatywa Boga spotyka się z odpowiedzią człowieka i stanowi wezwanie dla tych, którzy przyjmują Boże zaproszenie, by stać się narzędziami Jego działania⁷³. Dla wezwanych rozpościera się nowa perspektywa dotycząca ich przyszłości, a od strony Boga dostrzec można jakieś „uchylenie” Jego trynitarnego misterium⁷⁴. Ci, którzy przyjmują Boże zaproszenie, przekazują zarazem innym swą radość służenia Chrystusowi i motywują wszystkich chrześcijan do udzielenia odpowiedzi na powszechne powołanie do świętości⁷⁵.

⁷⁰ BdOK, s. 125.

⁷¹ Zob. np. Jan Paweł II, *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, C. Drążek (red.), Kraków 1996, s. 103; Jan Paweł II, List apostolski do osób konsekrowanych we wspólnotach zakonnych oraz instytucjach świeckich z okazji Roku Maryjnego, Watykan 1988, cz. 2.

⁷² Zob. Jan Paweł II, List apostolski do osób..., dz. cyt.

⁷³ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁷⁴ Zob. Jan Paweł II, List apostolski do osób..., dz. cyt., II.

⁷⁵ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

Konsekwencje wypowiedzianego „tak” – wierność miłości Boga

Benedykt XVI wskazuje, że choć wydarzenie zwiastowania to moment przełomowy w życiu Maryi, zarazem Jej cała dalsza droga wiary stanowi ciągłą kontynuację i potwierdzenia „tak” wypowiedzianego wtedy Bogu. Zwiastowania nie należy więc traktować jako jednorazowego, odizolowanego i zamkniętego epizodu – przeciwnie: po swoim pierwszym znaczącym *fiat* Maryja wiele razy powtarzała to słowo w różnych okolicznościach życia, aż do kulminacyjnego momentu ukrzyżowania Jezusa, kiedy stała pod krzyżem Syna, współcierpiąc z Nim⁷⁶. Od zwiastowania aż po zesłanie Ducha Świętego Matka Pana była w pełni gotowa do pełnienia woli Bożej⁷⁷. Papież wskazuje, że Maryja przeżyła wiele trudnych prób, będących konsekwencją powiedzenia Bogu „tak”. Symeon wypowiedział proroctwo o mieczu boleści, który przeszyje Jej serce. Kiedy Jezus miał dwanaście lat, doświadczyła dramatu – Jej Syn zaginął na trzy dni. Po zakończeniu publicznej działalności Jezusa przeżyła udrękę, gdy patrzyła na Jego ukrzyżowanie i śmierć⁷⁸.

Benedykt XVI zachęca, by kontemplować Matkę Bożą, która „tak” wypowiedziane w Nazarecie przypieczętowała na Kalwarii: „zjednoczona z Jezusem, Świadkiem miłości Ojca, Maryja przeżyła męczeństwo duszy”⁷⁹ – stwierdza papież. Podczas swego ziemskiego życia Matka Boża, *Mater fidei*, zawsze ufała i zachowywała niezachwianą wiarę i nadzieję w Bogu, zwłaszcza wtedy, gdy po ludzku przeżywała najdramatyczniejsze wydarzenia: mękę i śmierć swego Syna⁸⁰. „W czasie tych prób, umocniona siłą Ducha, pozostała wierna danej obietnicy”⁸¹ – dodaje Benedykt. Wskazuje zarazem osobom konsekrowanym Maryję jako wzór nie tylko zawierzenia Bogu, ale całkowitej wierności Jemu i niezachwianej nadziei – Jej posłuszna wiara kształtowała w każdej chwili Jej życie otwarte na Boską inicjatywę⁸².

⁷⁶ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁷⁷ Zob. Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, nr 27.

⁷⁸ Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

⁷⁹ Benedykt XVI, „*Tak*” *Maryi...*, dz. cyt.

⁸⁰ Benedykt XVI, Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” w Nikozji *Ks. Popieluszko przykładem dla księży i świeckich*, 6.06.2010, OR 8–9 (2010), s. 19; zob. także: M.G. Masciarelli, *Znak niewiasty. Maryja w teologii Josepha Ratzingera*, tłum. W. Szymona, Kraków 2008, s. 97–107.

⁸¹ Zob. Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas...*, dz. cyt.

⁸² Zob. Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, nr 27.

Ci, którzy pozytywnie odpowiedzieli Bogu na Jego zaproszenie do totalnego oddania się Jemu, są zobowiązani, by dochować wierności wypowiedzianemu „tak”, wiedząc, że Bóg nigdy nie opuści, lecz będzie wspierał darami Ducha Świętego⁸³. Osoby konsekrowane mają więc naśladować wiarę i wierność Matki Jezusa⁸⁴. Właśnie ten aspekt wzorowania się na Maryi akcentuje Benedykt XVI⁸⁵. Poleca zakonnikom, aby od Niej uczyli się, w jaki sposób żyć wiarą, jak w niej wzrastać, jak pozostawać w łączności z Bogiem w codziennych, zwyczajnych okolicznościach życia, jak podtrzymywać wiarę innych, tak jak czyniła to Matka Zbawiciela. „Tam, gdzie jest Maryja, tam jest pierwotny obraz całkowitego poświęcenia się i naśladowania Chrystusa”⁸⁶. Aby zaś wejść do Jej szkoły i uczyć się obcowania z tajemnicą Boga, potrzebne są chwile ciszy i skupienia. W ten sposób osoba konsekrowana może otwierać się na działanie łaski Boga, powierzać Mu siebie, przyjmując niezgłębione Jego drogi i uznając je z szacunkiem i pokorą⁸⁷.

Dla Benedykta XVI sprawdzianem autentyczności życia i misji osób konsekrowanych jest zestawienie z wiarą Maryi⁸⁸. Papież powierza im Matkę Pana jako Przewodniczkę i Nauczycielkę⁸⁹. Po zwiastowaniu, gdy minął czas spotkania z posłańcem Boga, Maryja została niejako sama z zadaniem będącym ponad wszelkie ludzkie możliwości; musiała „nadal kroczyć drogą prowadzącą przez wiele okresów ciemności [...], aż po noc Krzyża”⁹⁰. Według papieża Matka Zbawiciela w wielu sytuacjach swego życia wracała więc wewnętrznie do godziny, kiedy anioł Boży przyszedł do Niej z zaproszeniem, i na nowo słuchała i rozważała pozdrowienie: „Raduj się, pełna łaski!”, oraz krzepiące słowa: „Nie bój się”⁹¹. Po odejściu posłańca Dziewicy z Nazaretu została powierzona do wypełnienia misja, „a wraz z nią wewnętrzna bliskość Boga, wewnętrzne widzenie i dotykanie Jego bliskości”⁹². Benedykt XVI poleca więc osobom konsekrowanym, by tak jak Maryja wracały do wydarzenia decydującego o kształcie ich życia, by pamiętały o „pierwszej miłości”, o decydujących początkach ich drogi życia całkowicie poświęconego Bogu. Pyta ich:

⁸³ Zob. Benedykt XVI, Orędzie na 50. Światowy Dzień Modlitw..., dz. cyt.

⁸⁴ Zob. np. BdOK, s. 75–80; M. Pagacz, *Życie konsekrowane znakiem nadziei dla współczesnego świata w nauczaniu Kościoła od Soboru Watykańskiego II*, Kraków 2019, s. 248–249.

⁸⁵ Zob. I. Smentek, „Błogosławiona, która uwierzyła”..., dz. cyt., s. 97–100.

⁸⁶ BdOK, s. 167.

⁸⁷ Zob. BdOK, s. 75–76, 83.

⁸⁸ Zob. BdOK, s. 80.

⁸⁹ Zob. BdOK, s. 227.

⁹⁰ J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 55.

⁹¹ Zob. J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., 54–55.

⁹² J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu...*, dz. cyt., s. 55.

Czy pamiętacie ten wasz pierwotny zachwyty, kiedy podjęliście pielgrzymkę wiary, powierzając się całkowicie Bogu w życiu konsekrowanym? Nie traćcie tego pierwotnego entuzjazmu, pozwólcie Maryi, aby was poprowadziła ku jeszcze głębszej wierze! [...] Niezależnie od tego, jaką misję wam powierzono, jakkolwiek postugę klasztorną czy apostołską spełniacie, zachowujcie w sercu prymat waszego życia konsekrowanego⁹³.

Benedykt XVI wielokrotnie zachęca osoby zakonne do wspomnienia, jakby w duchowej pielgrzymce wiary, „pierwszej miłości”, którą Chrystus rozpałił ich serca⁹⁴. Ten powrót do przeszłości nie ma być podróżą sentymentalną ani wyrazem nostalgii, lecz modlitewnym aktem potwierdzającym i uobecniającym żywą więź z Chrystusem, podzielenie Jego sposobu życia, wyborów.

Droga życia Maryi uświadamia również, że z radością życia konsekrowanego łączy się udział w krzyżu Chrystusa. Cierpienie Matki Zbawiciela

jest cierpieniem serca, które zjednoczone jest z Sercem Syna Bożego, przyszłego z miłości. Z tej rany bije światło Boże, a także z cierpień, z ofiar, z daru samych siebie, którym konsekrowani żyją z miłości do Boga i do innych, promieniuje to samo światło, które ewangelizuje narody⁹⁵

– zauważa papież. Przynagła więc osoby poświęcone na własność Bogu do umacniania wiary, by mogła ona oświecać ich powołanie. Przeżywane w wierze, życie konsekrowane jednoczy ściśle z Bogiem, budzi charyzmaty, a postugę apostołską czyni owocną⁹⁶. Benedykt XVI zachęca konsekrowanych, by naśladować Maryję, nieśli dobro innym:

Na współczesnych areopagach bądźcie gotowi głosić i świadczyć, że Bóg jest Miłością i że piękną rzeczą jest Go miłować. Niech Maryja, *Tota pulchra*, nauczycielka was przekazywać współczesnym ludziom to Boże piękno, które powinno być widoczne w waszych słowach i czynach⁹⁷.

⁹³ BdOK, s. 78. Jeśli osoby konsekrowane nie trwają w żywej więzi z Bogiem, grozi im kryzys wiary. Zob. G. Bachanek, *Rozumienie wolności a kryzys Kościoła – spojrzenie Josepha Ratzingera*, [w:] *Dylematy wolności...*, dz. cyt., s. 35.

⁹⁴ Zob. Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w Święto Ofiarowania Pańskiego *Wiara potrafi rozpoznać mądrość słabości*, 2.02.2013, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/ofiarowanie_02022013.html [dostęp: 10.01.2022].

⁹⁵ Benedykt XVI, *Wiara potrafi rozpoznać mądrość...*, dz. cyt.

⁹⁶ Zob. BdOK, s. 78.

⁹⁷ BdOK, s. 101.

Osoby konsekrowane mają, tak jak Matka Zbawiciela, nieść Chrystusa wszystkim ludziom i dawać świadectwo o sensie zawartym w stwórczej miłości Bożej⁹⁸.

Benedykt XVI wskazuje, że życie konsekrowane, podobnie jak życie Maryi, nie jest łatwą drogą. Dlatego osoby poświęcone Bogu bardzo potrzebują Jego łaski, podobnie jak Maryja, która otrzymała ją w pełni⁹⁹. Papież nie ukrywa trudności stojących przed oddanymi na własność Bogu. Stwierdza: „Życie będące naśladowaniem Chrystusa jest w istocie ryzykownym przedsięwzięciem, ponieważ zawsze zagraża nam grzech, brak wolności oraz pokusa odejścia”¹⁰⁰. Wobec różnorodnych przeszkód przynaglenie papieża, by wpatrywać się w Maryję i od Niej uczyć wchodzenia w złożoną rzeczywistość, nabiera tym większego znaczenia. Benedykt XVI zachęca konsekrowanych, by stawali przed Maryją jak pełne ufności dzieci i zwracali się do Niej w modlitwie słowami św. Bernarda:

Spoglądaj na gwiazdę, wzywaj Maryi [...]. W niebezpieczeństwach, w troskach, w niepewności myśl o Maryi, wzywaj Maryi. Niech Jej imię nie schodzi z twoich ust, niech się nie oddala od twego serca [...]. Idąc za Nią, nie zagubisz się, modląc się do Niej, nie poddasz się rozpacz, myśląc o Niej, nie zbłądzisz. Jeśli Ona cię wspiera, nie upadniesz; jeśli Ona cię chroni, nie doznasz lęku; jeśli Ona cię prowadzi, nie zmęczysz się; jeśli Ona obdarza cię swoją łaskawością, dotrzesz do celu¹⁰¹.

Maryja podtrzymuje nadzieję nie tylko osób poświęconych Bogu na własność, ale wszystkich tych, którzy doświadczają różnych prób, którzy zmagają się z przeciwnościami. Papież naucza:

Na drogach naszego życia, jakże często mrocznych, Ona jest światłem nadziei, które nas oświeca i wskazuje kierunek. Przez swoje „tak”, przez wielkoduszny dar z samej siebie otworzyła Bogu drzwi do naszego świata i do naszej historii. Zachęca nas, byśmy tak jak Ona trwali w niezłomnej nadziei, nie dając postuchu tym, którzy twierdzą, że naszym życiem rządzi nieuchronne fatum¹⁰².

⁹⁸ Zob. BdOK, s. 149.

⁹⁹ Zob. BdOK, s. 148.

¹⁰⁰ BdOK, s. 148. Zob. G. Bachanek, *Tajemnica grzechu pierworodnego w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Studia Theologica Varsaviensia” 49/1 (2011), s. 181–185.

¹⁰¹ BdOK, s. 168.

¹⁰² Benedykt XVI, *Podróż apostolska Benedykta XVI...*, dz. cyt., s. 98; zob. także: Benedykt XVI, *Raduj się, łaski pełna*. Modlitwa maryjna z Papieżem, 8.12.2010, OR I (2011), s. 52.

Benedykt XVI zapewnia, że przesłanie Maryi to przesłanie nadziei dla wszystkich żyjących – Ona towarzyszy ludziom swoją matczyną obecnością pośród wydarzeń życia zarówno w chwilach radości, jak i w czasie próby¹⁰³.

Zakończenie

Reasumując, Maryja w pełnej wolności odpowiedziała Bogu na Jego zaproszenie do szczególnej misji, którą On dla Niej przewidział. Pomimo początkowego zatrwożenia i zmieszania, weszła w szczery dialog z Bożym posłańcem i zdecydowała się odpowiedzieć pozytywnie, co wymagało od Niej wielkodusznego daru z siebie. Dziewica z Nazaretu oddała Bogu swe życie, swą przyszłość kobiety i matki, ufając i zawierając Jego obietnicom. Podobnie powołanie do życia konsekrowanego rodzi się z inicjatywy Boga i jest dziełem Jego nieskończonej miłości; stanowi odpowiedź na Boże zaproszenie do przekroczenia ograniczeń własnej woli, wyzwolenia od idei samorozwoju, od nieuporządkowanych uczuć. Powołanie pozwala oddać się woli Boga i dać się przez nią prowadzić; to wolna i dobrze rozważona decyzja, aby w pełni naśladować Chrystusa na drodze rad ewangelicznych. Benedykt XVI poleca konsekrowanym, by – podobnie jak Maryja zachowująca w pamięci wydarzenie zwiastowania – wracali do momentu, który zdecydował o drodze ich życia, by pamiętali o „pierwszej miłości”, o istotnych początkach całkowitego oddania Bogu. Egzystencja osób poświęconych na własność Boga ma być przeniknięta wiarą i wiernością, zgodnie z wypowiedzianym Jemu „tak”.

Przeprowadzone analizy myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI pozwalają wyciągnąć wnioski, szczególnie ważne we współczesnym kontekście. Po pierwsze, wydarzenie zwiastowania Maryi może być wzorem, typem w rozeznawaniu powołania do życia konsekrowanego. W obliczu trudności w rozeznawaniu – które współcześnie są udziałem wielu wierzących młodych ludzi, poszukujących swego miejsca w życiu – okazuje się, że rozważanie wydarzenia zwiastowania Maryi pozwala zobaczyć własne doświadczenia w świetle wiary i może stanowić pomoc w rozeznawaniu woli Boga w oparciu o słowo Boże. Po drugie, myśl Josepha Ratzingera o znaczeniu zwiastowania i wypowiedzianego przez Maryję *fiat* w Jej dalszym życiu pełnym cierpienia stanowi istotne wskazanie dla osób konsekrowanych, akcentujące wierność Bogu, niezależną od okoliczności i towarzyszących im zmagani. Poświęceni Bogu na własność otrzymują także od Benedykta XVI odpowiedź, by – zwłaszcza w trudnych kryzysowych

¹⁰³ Zob. M. Pagacz, *Życie konsekrowane...*, dz. cyt., s. 246–247.

sytuacjach – wracać do wydarzeń, które były kluczowe w odkrywaniu miłości Boga i decydujące dla drogi powołania.

Obecnie podobne wezwanie do konsekrowanych kieruje również papież Franciszek: zachęca ich do pamięci o pierwszym powołaniu i do spotkania wciąż na nowo z Chrystusem¹⁰⁴. Ponadto warto zauważyć, że Franciszek, nauczając o maryjnym wymiarze życia i misji młodych w Kościele i świecie, kontynuuje zagadnienia szeroko podejmowane przez swego poprzednika¹⁰⁵.

Bibliografia

- Bachanek G., *Maryja wzorem życia chrześcijańskiego w nauczaniu Benedykta XVI*, „Salvatoris Mater” 19/1–4 (2017), s. 200–215.
- Bachanek G., *Psychologia i teologia. Miejsce spotkania w antropologicznej refleksji J. Ratzingera*, „Studia Teologii Dogmatycznej” 1 (2015), s. 31–47.
- Bachanek G., *Rozumienie wolności a kryzys Kościoła – spojrzenie Josepha Ratzingera*, [w:] *Dylematy wolności we współczesnym Kościele oraz Europie. Wokół myśli Josepha Ratzingera/ Benedykta XVI*, P. Kiejkowski (red.), Poznań 2021, s. 25–39.
- Bachanek G., *Tajemnica grzechu pierwotnego w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Studia Theologica Varsaviensia” 49/1 (2011), s. 171–190.
- Bachanek G., *Znaczenie prawdy o stworzeniu w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 22/1 (2009), s. 233–244.
- Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*.
- Benedykt XVI do osób konsekrowanych, M. Saj (red.), Kraków 2009.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*.
- Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*.
- Benedykt XVI, Homilia inauguracyjna Benedykta XVI na placu św. Piotra *Wstłuchiwać się z całym Kościołem w słowo i wolę Chrystusa*, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 6 (2005), s. 10–12.
- Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Matki Bożej w Santa Maria di Leuca, *Maryja jest Gwiazdą Nadziei na morzu życia*, 14.06.2008, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 7–8 (2008), s. 5–7.
- Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w Święto Ofiarowania Pańskiego *Wiara potrafi rozpoznać mądrość słabości*, 2.02.2013, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/ofiarowanie_02022013.html [dostęp: 10.01.2022].

¹⁰⁴ Zob. Franciszek, Przemówienie do kapłanów i zakonników. Podróż do Macedonii Północnej *Czułość, cierpliwość i współczucie dla innych*, 7.05.2019, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/macedonia-duchowni_07052019.html [dostęp: 10.01.2022].

¹⁰⁵ Zob. A. Wojtczak, *Maryja „wzorem dla młodego Kościoła” według papieża Franciszka*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 29/1 (2021), s. 367–389.

- Benedykt XVI, Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, *Kiedy otwieramy się na Boga, nasze życie staje się bogate i wielkie*, 15.08.2012, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 9–10 (2012), s. 31–32.
- Benedykt XVI, *Maryja prowadzi nas drogą wierności*, 20.07.2008, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/ap_sdm2008_randwick_20072008.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 43. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20060305_xliii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 44. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20070210_xliv-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 46. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20090120_xlvi-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20091113_xlvii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 48. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20101115_xlviii-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 49. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20111018_xlix-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, Orędzie na 50. Światowy Dzień Modlitw o Powołania, https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/vocations/documents/hf_ben-xvi_mes_20121006_l-vocations.html [dostęp: 10.01.2022].
- Benedykt XVI, *Podróż apostolska Benedykta XVI do Francji z okazji 150. rocznicy objawień w Lourdes 12–15 IX 2008*, Kraków 2008.
- Benedykt XVI, *Raduj się, łaski pełna*. Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 8.12.2010, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 2 (2011), s. 52–53.
- Benedykt XVI, Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” w Nikozji Ks. *Popietuszko przykładem dla księży i świeckich*, 6.06.2010, „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 8–9 (2010), s. 19.
- Benedykt XVI, „*Tak*” Maryi odzwierciedla „*tak*” Chrystusa, 25.03.2007, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/ap_25032007.html [dostęp: 10.01.2022].
- Bernard św., *Cały świat oczekuje odpowiedzi Maryi*, [w:] *Liturgia godzin*, t. 1, Poznań 2006.
- Cencini A., *Kryteria rozeznawania powołania*, „Zeszyty Formacji Duchowej” 40 (2008), s. 8–69.
- Dylematy wolności we współczesnym Kościele oraz Europie. Wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, P. Kiejkowski (red.), Poznań 2021.
- Ferdek B., *Werytatyczne aspekty wolności w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Studia Gnesnensia” 25 (2011), s. 179–190.
- Franciszek, Adhortacja *Gaudete et exsultate*.
- Franciszek, Przemówienie do kapłanów i zakonników. Podróż do Macedonii Północnej *Czułość, cierpliwość i współczucie dla innych*, 7.05.2019, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/macedonia-duchowni_07052019.html [dostęp: 10.01.2022].

- Jan Paweł II, Adhortacja *Vita consecrata*.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*.
- Jan Paweł II, List apostołski do osób konsekrowanych we wspólnotach zakonnych oraz instytutach świeckich z okazji Roku Maryjnego, Watykan 1988, [w:] Jan Paweł II, *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, C. Drążek (red.), Kraków 1996, s. 143–160.
- Jan Paweł II, *Życie konsekrowane w nauczaniu Jana Pawła II*, C. Drążek (red.), Kraków 1996.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Kiejkowski P., Pagacz M., *Europa – humanizm – życie konsekrowane. Wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Poznań 2021.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984.
- Masciarelli M.G., *Znak niewiasty. Maryja w teologii Josepha Ratzingera*, tłum. W. Szymona, Kraków 2008.
- Pagacz M., *Życie konsekrowane znakiem nadziei dla współczesnego świata w nauczaniu Kościoła od Soboru Watykańskiego II*, Kraków 2019.
- Ratzinger J., Balthasar H.U. von, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, tłum. W. Szymona, Kraków 2007.
- Ratzinger J./Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu. Dzieciństwo*, tłum. W. Szymona, Kraków 2012.
- Ratzinger J., *Kościół – ekumenizm – polityka*, L. Balter i in. (red. i tłum.), seria: *Kolekcja Communio* 5, Poznań–Warszawa 1990.
- Rupnik M.I., *Jak znaleźć swoje miejsce w życiu*, tłum. P. Mikulska, Kraków 2008.
- Słomkowski A., *Teologia życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II*, Ząbki 2000.
- Smentek I., „Błogosławiona, która uwierzyła”. *Idee przewodnie mariologii Benedykta XVI*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 25/1 (2012), s. 85–112.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 1964, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, s. 104–166.
- Szymik J., *Dziedzicem jest Syn. Ontologia wolności według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, [w:] *Dylematy wolności we współczesnym Kościele oraz Europie. Wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, P. Kiejkowski (red.), Poznań 2021, s. 11–23.
- Szymik J., *Theologia benedicta*, t. 2, Katowice 2012.
- Warzeszak J., *Jak żyć? Młodzież pyta – Benedykt XVI odpowiada*, Warszawa 2015.
- W kręgu kierownictwa duchowego*, M. Wolańczyk (red.), t. 1, Kraków 1994.
- Wojtczak A., *Maryja „wzorem dla młodego Kościoła” według papieża Franciszka*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 29/1 (2021), s. 367–391.

MAŁGORZATA PAGACZ (S. DR) – należy do Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego, odpowiedzialna za formację młodych sióstr. Adiunkt w Katedrze Mistyki Chrześcijańskiej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Ukończyła studia filozoficzne oraz teologiczne, w 2018 roku uzyskała tytuł doktora nauk teologicznych na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Jest także magistrem matematyki (Uniwersytet Jagielloński). Zajmuje się m.in. teologią życia konsekrowanego. Opublikowała m.in. *Życie konsekrowane znakiem nadziei dla współczesnego świata w nauczaniu Kościoła od Soboru Watykańskiego II* (Kraków 2019) oraz, razem z P. Kiejkowskim, *Europa – humanizm – życie konsekrowane. Wokół myśli J. Ratzingera/Benedykta XVI*, Poznań 2021. Autorka około 30 artykułów naukowych.